

ความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มการเมืองสีเขียว Social relationship of green politics

ศิวาพร เจียสกุล¹
Sivaporn Jeasakul

บทคัดย่อ

กลุ่มการเมืองสีเขียวถือเป็นหนึ่งในปฐมบทของการเริ่มต้นของขบวนการเคลื่อนไหวในสังคมไทยที่มีบทบาทอย่างมากในการขับเคลื่อนภาคประชาสังคมให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง กระทั่งนำไปสู่การขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองในสังคม เนื่องจากภาคประชาชนกลายเป็นภาคส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลในบริบทการเมือง ซึ่งถือเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงความสัมพันธ์ในโครงสร้างทางสังคมที่แต่เดิมมีเพียงภาครัฐ และภาคเอกชน เท่านั้น

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ทางสังคม, กลุ่มการเมืองสีเขียว

Abstract

Green Politics was the important of Social Movement in the Thai society that had the role to create widely the civil society. They could

¹ อาจารย์ประจำสถาบันวิชาการไทยวิจัยพัฒนาการจัดการ

E-mail: tangmosivaporn@gmail.com

do many political activities in the society because the civil society became to be one of the main actors in the political context. It changed the social structural relationship that had only the state sector and private sector.

Keyword: social relationship, green politics

บทนำ

ปฏิสัมพันธ์ของคนทุกภาคส่วนทั้งในโครงสร้างระดับบนและล่างของสังคม ล้วนส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ การเมืองในระดับท้องถิ่นถือเป็นรากฐานสำคัญของการเมืองในระดับชาติ บทบาทของตัวแทนประชาชนในการแสดงบทบาทเพื่อขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวพ้นไปสู่ความมั่งคั่งและเข้มแข็งอย่างเพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของการพัฒนาตามแนวทางของประเทศตะวันตก (westernization) ขณะเดียวกันปัจจัยด้าน “ภาวะผู้นำ (Leadership)” ของ “ผู้นำ (Leader)” ของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันตามไปด้วย ซึ่งภาวะผู้นำดังกล่าว ล้วนสร้างอยู่บนพื้นฐานของการระดมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตพื้นที่ ผ่านการสร้าง “ความหวังร่วม” ถือเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อ “การสร้างเสียงสนับสนุนของประชาชน”

ขณะที่บริบททางสังคมไทยปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนไปจากเดิมนับตั้งแต่การเกิดการรัฐประหารเมื่อปี พ.ศ.2534 การปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวแสดงทางการเมืองในฐานะของผู้กำหนดนโยบายสะท้อนให้เห็นการปรับตัวที่ผลต่อปฏิสัมพันธ์ของกันและกัน ดังพบว่า ภาครัฐและภาคเอกชนไม่ใช่ตัวแสดงหลักในการกำหนดทิศทางทางสังคม หรือมีบทบาทในการชี้นำแบบผูกขาดร่วมกันเท่านั้น เนื่องจากภาคประชาชนได้กลายมาเป็นตัวแสดงที่คอยสอดแทรกและขยายเขตพื้นที่ทางการเมือง

(political arena) เพิ่มมากขึ้น การแปรเปลี่ยนดังกล่าวไม่ใช่แค่เพียงการปรับตัวในฐานของการเพิ่มผู้กำหนดนโยบายเท่านั้น หากแต่เป็นการเติมเต็มของการสร้างประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) ไปพร้อมๆ กันด้วย ซึ่งกลุ่มเคลื่อนไหวสำคัญนับจากห้วงเวลาดังกล่าวก็คือ กลุ่มการเมืองสีเขียว (green politics) ซึ่งอยู่ในส่วนของนักอนุรักษ์เพื่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ปัจจัยเร่งที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการสร้างการเมืองภาคประชาชนดังกล่าวเป็นผลมาจาก ความต้องการยกสถานะภาพของ “คนที่ถูกเบียดขับจากสังคม” หรือ “คนชายขอบ” ไปสู่การเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่พร้อมจะออกมาขับเคลื่อนเพื่อรักษาพื้นที่และผลประโยชน์สาธารณะในชุมชนหรือสังคมที่ตนสังกัดอยู่ คนกลุ่มเดิมกับสถานะภาพที่แตกต่างกันหรือแปรเปลี่ยนไปนี้ได้ยกให้ สถานภาพความเป็น “พลเมือง” มีมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากสิทธิความเป็นพลเมืองนั้นมีความหมายมากกว่าผู้ตามที่ต้องคอยปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำเท่านั้น กลุ่มการเมืองสีเขียวจึงกลายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของขบวนการภาคประชาชนไทยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา

บทบาทในการเป็นผู้นำของการอนุรักษ์ทรัพยากรและธรรมชาติของกลุ่มการเมืองสีเขียวได้สะท้อนถึง การระดมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการสร้างความหวังร่วมบนพื้นฐานของการรักษาและใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติให้ยั่งยืน โดยมีแนวคิดการพัฒนายั่งยืน (sustainable development) ถือเป็นแก่นกลางสำคัญสำหรับเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการบริหารจัดการทรัพยากรให้คงอยู่ต่อไป ประกอบกับการอิงอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งล้วนช่วยผลักดันให้กระแสนการพัฒนาที่เน้นรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่เพื่อสังคมหรือชุมชนที่สมดุลมีการขยายตัวและยอมรับเป็นวิถีปฏิบัติมากขึ้น โดยเฉพาะต่อกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการพัฒนาประเทศตามแนวทางของตะวันตก ขณะเดียวกันแนวคิดดังกล่าวถือเป็นหลักอ้างอิงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์สำคัญสำหรับยืนยันความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มการเมืองต่อการเปิดพื้นที่ทางการเมือง ซึ่ง

แต่เดิมเคยปิดกั้นไว้ให้เฉพาะภาครัฐและภาคเอกชนเท่านั้น ความหวังร่วมที่เกิดขึ้นไปพร้อมๆ กับแนวคิดเชิงวิชาการข้างต้น รวมทั้งกระแสประชาธิปไตยแบบทางตรง โดยเฉพาะรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรง (participatory democracy) ล้วนช่วยทำลายกำแพงกั้นขวางการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ถูกเบียดขับมาเนิ่นนานได้เป็นอย่างดี ดังนั้นความหวังร่วมในด้านการสร้างผลประโยชน์ร่วมของทุกภาคส่วนจึงถือเป็นกลยุทธ์ที่ผู้นำภาคสังคมและรวมถึงผู้ที่พยายามสถาปนาตัวเองเป็นผู้นำทางสังคมใช้เป็นแก่นในการขับเคลื่อนและผลักดันให้ประชาชนที่เคยถูกเบียดขับออกไปจากศูนย์กลางอำนาจรัฐนั้นกล้าที่จะผันตัวเองเข้ามาสู่ระบบการเมืองทางตรงมากขึ้น

ความสำเร็จจากการระดมความร่วมมือแรงร่วมใจดังกล่าวช่วยทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชนปรับไปสู่สังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น มีการแปรเปลี่ยนของรูปแบบการบริหารราชการที่เน้นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น อย่างไรก็ตามอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาสังคมตามกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยยังคงประสบปัญหาอีกมากมาย อาทิ ผู้นำภาคส่วนต่างๆ และโครงสร้างทางสังคมและการเมืองที่ยังไม่พร้อมจะก้าวไปสู่โลกของการยอมรับความแตกต่างที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวกันได้ โดยเฉพาะความไม่จริงใจต่อการแก้ไขปัญหาจากภาครัฐ ซึ่งในบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งต่อกันและกัน ดังพิจารณาได้จากคดีฟ้องร้องในศาลปกครองที่เกิดขึ้นอยู่มากมาย ส่วนปฏิสัมพันธ์เฉพาะระหว่างรัฐกับภาคเอกชนนั้นบ้างก็สามารถปรับตัวเข้าหากันได้มากขึ้น โดยการแสวงหาจุดยืนในผลประโยชน์ร่วมด้วยการอิงอาศัยนักวิชาการบางกลุ่มมาเป็นตัวประสานเพื่อสร้างข้อสรุปให้เกิดความน่าเชื่อถือแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา รวมทั้งกลยุทธ์การสร้างฉันทานุมิตติด้วยการกลไกประชาธิปไตยแบบจอมปลอมก็นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ภาพของความไม่ไว้วางใจต่อกันและกันระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชนได้อย่างชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ในภาคส่วนของประชาชนเองก็พบถึงปัจจัยที่ส่งผลเสียการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยเช่นกัน อาทิ ความไม่จริงใจของแกนนำในการแก้ไขปัญหา การ

ถูกแทรกแซงจากนักการเมืองหรือกลุ่มทุนโดยมุ่งหวังให้แกนนำกลุ่มการเมืองสีเขียวเกรงกลัว ล่าถอย หรือยอมสยบ และส่งผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มการเมืองสีเขียวตามมา ตลอดจนจนถึงการมุ่งเข้าแสวงหาผลประโยชน์ของผู้นำกลุ่มบางคนผ่านการมีภาวะผู้นำทางสังคมที่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนายอมรับ เนื่องจากทุนทางสังคมในฐานะของผู้นำหรือแกนนำภาคประชาชนนั้นสามารถต่อยอดในการสร้างฐานอำนาจในทางการเมืองได้เป็นอย่างดี ปัจจัยต่างๆ ข้างต้น จึงนับเป็นตัวอย่างสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงมูลเหตุของปัญหาหรือความล้มเหลวของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชนจึงต้องกระทำบนพื้นฐานของ “ความจริงใจ” และ “ความตั้งใจจริง” จากทุกภาคส่วนโดยมุ่งหวังให้ผลประโยชน์เป็นเรื่องของ “สาธารณะ” ไม่ใช่เรื่องของ “ส่วนตัว” รวมทั้งความแตกต่างของความคิดอันหลากหลายไม่ใช่เรื่องของความแตกแยกที่ไม่สามารถนำมาผสานหรือสร้างสรรค์ให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ ด้วยเหตุนี้การสร้างยอมรับกันและกันของทุกภาคส่วนจึงย่อมรังสรรค์มิตรภาพอันงดงามตามมาได้ ซึ่งในท้ายสุดย่อมนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์สุขต่อสังคมโดยรวมต่อไป

บทสรุป

หากพิจารณาข้างต้น ย่อมพบว่า กลุ่มการเมืองสีเขียวถือเป็นหนึ่งในปฐมบทของการเริ่มต้นของขบวนการเคลื่อนไหวในสังคมไทยที่มีบทบาทอย่างมากในการขยายภาคประชาสังคมให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง กระทั่งนำไปสู่การขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองในสังคม เนื่องจากภาคประชาชนกลายเป็นภาคส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลในบริบทการเมือง ซึ่งถือเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงความสัมพันธ์ในโครงสร้างทางสังคมที่แต่เดิมมีเพียงภาครัฐ และภาคเอกชน เท่านั้น

ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมนั้น ต้องตั้งบนพื้นฐานของ “ความจริงใจ” และ

“ความตั้งใจจริง” จากทุกภาคส่วน โดยมุ่งหวังให้ผลประโยชน์เป็นเรื่องของ “สาธารณะ” ไม่ใช่เรื่องของ “ส่วนตัว” รวมทั้งความแตกต่างของความคิดอันหลากหลายไม่ใช่เรื่องของความแตกแยกที่ไม่สามารถนำมาผสานหรือสร้างสรรค์ให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ ด้วยเหตุนี้การสร้างยอมรับกันและกันของทุกภาคส่วนจึงยอมรับโครงสร้างมิตรภาพอันงดงามตามมาได้ ซึ่งในท้ายสุดย่อมนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์สุขต่อสังคมโดยรวมต่อไป

บรรณานุกรม

- จามะรี เชียงทอง. (2543). *วิวัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ใจ อึ้งภากรณ์ และ คณะ. (2549). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประชาธิปไตยแรงงาน.
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. (2546). ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม : มุมมองความคิดด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาการเมือง. *วารสารปริชาต*, 16(1), 36-45.
- สมชัย ภัทรธนานันท์. (2564). ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม: รวมศูนย์หรือไร้แกนนำ? *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(12), 401-414.
- สุธิดา พัฒนศรีวิเชียร. (2565). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและยุทธศาสตร์การสื่อสารของภาคประชาสังคมในเชียงใหม่. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 20(1), 57-80.